עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פי"ב מהלכות שכירות הל' א סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' שלו סעיף א:

יד ב מיי' פ"א מהלכות גניבה הל' א ופ"א מהל' גזילה ואבידה הל' ב סמג עשין פא ועג טוש"ע ח"מ סי' שמח סעיף ב וסי' שנט סעיף א:

טו ג מיי' פ"ח מהלכות מעילה הל' א ופי"ב מהלכות שכירות הל' ו:

טז ד מיי' פי"ב מהלכות שכירות הלכה י סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף יג:

יז ה מיי' שם ועיין בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם סעי' יג:

יח ו מיי' פ"ב מהלכות מעשר הל' א טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף פב:

יט ז מיי' שם פ"ה הל' ט טוש"ע שם סעי' ק:

כ ח מיי' פי"ב מהלכות שכירות הל' יא סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף יד:

כא ט מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף יא:

אימא דבר חרמש אכול דלאו בר חרמש. כגון אילנות לא תיכול ואם תאמר ואמאי לא נילף מחרמש והא ליכא שום פירכא וי"ל דלהכי לא ילפינן מחרמש משום דהוו שני כתובים הבאים כאחד דלאמאי איצטריך קרא למכתב כי תבא בכרם רעך נילף מחרמש אלא ודאי שני כתובים הבאים כאחד נינהו ואין מלמדין ולי דריש מקמה כל בעלי קמה על כרחך אצטריך כרם להלכותיו כדקאמרינן בסמוך: **אמר** רבא להלכותיו דתניא כו'. תימה דמכל מקום למה נכתב כרם דהוה ליה למכתב כי תבא בשל רעך דהא קמה קמה דכתיב ב' פעמים דרשינן תרוייהו חד לרבות כל בעלי קמה וחד לאדם בתלוש (י) והיינו משום דלא הוה ליה למכתב בקמת רעך אלא בשל רעך ושמא אצטריך ליה לשום דרשא:

אלא למ"ד גזל כותי מותר כו'. פי' בקונטרס דפלוגתייהו בהגוזל ומאכיל (ב"ק דף קיג.) וקשיא דהתם אפילו מאן דשרי לא שרי אלא הפקעת הלואתו אבל גזילה ממש מודו כולי עלמא דאסור אלא אור"י דפלוגתייהו לקמן בהמקבל (דף קיא: ושם) דאיכא דשרי גזילתו ממש וא"ת למאן דאמר גזל כותי מותר מאי עביד ליה לקרא דוחשב עם קונהו דדרשינן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיג:) ידקדק עם קונהו שלא יגלוס עליו ולא יצא עליו בעקיפין ודרש מהתם דגזל הכותי אסור וליכא למימר דס"ל דקרא איירי כשידם תקיפה על עצמם דאם כן היכי קאמר קרא דילא ביובל איך יצא ביובל והלא הכותי לא ימיתנו לצאת ויש לומר דהיכא דאיכא חילול השם מודה דאסור שהכותי בטח עליו ונותן לו כל שכרו והוה חילול השם אם היה יוצא בחזקה קודם היובל:

רעך ולא של הקדש. דס"ד כי היכי דשרי רחמנא איסור גזל שאוכל משל חבירו הכי נמי הוה אמינא דשרי בשל הקדש תימה דתניא בפ' ולד חטאת (מעילה דף יג.) הפועלים לא יאכלו גרוגרות הקדש וכן פרה לא תאכל כרשיני הקדש ומפיק לה בגמרא מדכתיב לא תחסום שור בדישו דישו שלך ולא דישו של הקדש ואף אפועלים יליף ליה דה"נ לענין גמר מלאכה דמעשר לא גמרינן בפועל אלא מדיש וא"כ רעך למה לי למעוטי הקדש ועוד למאי אצטריך רעך ג' פעמים חד בכרם ושנים בקמה דחד למעוטי הקדש וחד דריש ליה לקמן (דף פח:) לשור במחובר ושלישי למאי אתא ולמאן דדריש לשור במחובר מקרא אחרינא גם השני מייתר ושמא לשום דרשא אצטריך ליה:

שבעך ולא אכילה גסה. אי לאו דכתיב שבעך הוה ממעטינן מואכלת אכילה גסה (פ) דאכילה גסה לא שמה אכילה ולא הוה דרשינן ואכלת ולא מוצץ דשתיה (ס) בכלל אכילה אבל השתא דכתיב שבעך ולא אכילה גסה מייתר ואכלת למדרש מיניה ולא מוצץ:

עד

בשעה שאין גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע מאחר שנגמרה מלאכתו ובדבר שאין גידולו מן הארץ: **גמ'** מנא הני מילי דכתיב [1]כי תבא בכרם רעך ואכלת אשכחן כרם כל מילי מנא לן גמרינן מכרם מה כרם מיוחד דבר שגידולי קרקע ובשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו אף כל דבר שגידולי קרקע בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו מה לכרם שכן חייב בעוללות גמרינן מקמה קמה גופה מנא לן דכתיב [2]כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילות בידך מה לקמה שכן חייבת בחלה וממאי דהאי קמה קמה דמתחייבת בחלה היא דלמא כל קמה קאמר רחמנא אתיא קמה קמה כתיב הכא כי תבא בקמת רעך וכתיב התם [3]מהחל חרמש בקמה מה התם קמה דמיחייבא בחלה אף הכא נמי קמה דמיחייבא בחלה איכא למיפרך מה לקמה שכן חייבת בחלה כרם יוכיח מה לכרם שכן חייב בעוללות קמה תוכיח (א)וחזור הדין לא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שכן דבר שגידולי קרקע ובשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו אף כל דבר שגידולי קרקע בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח ואתא נמי זית דאית ביה צד מזבח וזית במה הצד אתי הוא גופיה כרם איקרי דכתיב [4]ויבער מגדיש ועד קמה ועד כרם זית (ב)אמר רב פפא כרם זית איקרי כרם סתמא לא איקרי מכל מקום קשיא אלא אמר שמואל אמר קרא וחרמש לרבות כל בעלי חרמש והאי חרמש מיבעי ליה בשעת חרמש אכול שלא בשעת חרמש לא תיכול ההוא מואל כליך לא תתן נפקא תינח דבר חרמש דלאו בר חרמש מנא לן אלא אמר ר' יצחק אמר קרא קמה לרבות כל בעלי קמה והא אמרת קמה קמה דמיחייבא בחלה הני מילי מקמי דניתי חרמש השתא דאתי חרמש איתרבי ליה כל דבר חרמש ואף על גב דלא מיחייב בחלה קמה למה לי לרבות כל בעלי קמה והשתא דנפקא לן מחרמש ומקמה כי תבא בכרם רעך למה לי אמר רבא להלכותיו כדתניא כי תבא נאמר כאן ביאה ונאמר להלן [5]לא תבא עליו השמש מה להלן בפועל הכתוב מדבר אף כאן בפועל הכתוב מדבר בכרם רעך ולא בכרם כותי הניחא למ"ד (א ג)גזל כותי אסור היינו דאיצטריך קרא למישרי פועל אלא למ"ד גזל כותי מותר השתא גזילה מותר פועל מיבעיא מוקים לה בכרם רעך (ב)ולא של הקדש ואכלת (ג)ולא מוצץ ענבים (ד)ולא ענבים ודבר אחר כנפשך כנפש של בעל הבית כך נפשו של פועל מה נפשך אוכל (ה)ופטור אף נפשו של פועל אוכל (ו)ופטור שבעך (ז)ולא אכילה גסה ואל כליך לא תתן (ח)בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל ובשעה שאי אתה נותן לכליו של בעה"ב אי אתה אוכל (ט)אמר רבי ינאי אין הטבל מתחייב במעשר

עד

בשעה שאינה גמר מלאכה. כגון המנכש בבצלים: **מאחר שנגמרה מלאכתו.** כגון נתפרסו עגוליו דמתניתין (ט): **ובדבר שאין גידולו מן הארץ.** כגון החולב בהמותיו והמגבן: **גמ' מנא הני מילי.** דפועל אוכל במחובר: **כי תבא ואכלת ענבים.** לקמן דריש ליה בפועל וסיפיה דקרא ואל כליך לא תתן משמע אלא לכליו של בעל הבית תתן אלמא בשעת גמר מלאכת ביצורן קאי: **כי תבא בקמת רעך.** וגו' וחרמש לא תניף אלמא בשעת חרמש קאי: **אתיא קמה קמה.** והמקשה אומר גזירה שוה זו כדי להקשות ולומר אימא דלא איסתעי קרא אלא במחייבת בחלה כגון קמת מין דגן אבל בקמת קטנית לא: **מהחל חרמש בקמה.** הוא עומר הקרב בפסח שהוא בא מן השעורין שחייבין בחלה: **צד מזבח.** יין לנסכים וסולת למנחות: **ואתי נמי זית.** בהאי דינא דאית בה צד מזבח והוא שמן למנחות אבל שאר מיני אילנות חרעים לא: **וזית במה הצד אתי.** בתמיה. ולי מדרשא בעי למילפיה הא בכלל כרם הוא: **בשעת חרמש.** שהוא גמר מלאכה: **מאל כליך.** כדמפרש לה לעיל ולקמן קדריש לה הכי: **תינח דבר חרמש הוא.** כגון קטנית: **דלאו בר חרמש.** כגון המוסק בזיתים והגודר בתמרים: **בעלי קמה.** העומדים בקומה בארץ והכל בכלל: **והא אמרת קמה דמיחייבא בחלה הוא.** כלומר והא ככר אותבינא דאיכא למילף בג"ש דבקמה בת חלה קאי: **הני מילי.** דאיכא למיפרך ההיא פרכא: **מקמי דדרשינן חרמש.** לרבות קטנית: **השתא.** דדרשינן חרמש ליתא לג"ש ואיתרבי קמה לרבות כל בעלי קמה: **כרם רעך.** ואל כליך לא תתן אבל כרם כותי תתן: **הניחא וכו'.** פלוגתא בהגוזל ומאכיל (ו) (ב"ק דף קיג.): **ולא של הקדש.** אסור לאכול: **ולא מוצץ.** היין חורק החרצנים: **ולא ענבים ודבר אחר.** לטבול ענבים במלח למתקן שיאכל הרבה: **כנפשך.** כאילו הן שלך: **מה נפשך אוכל ופטור.** מן המעשר דהא לא נגמרה מלאכתו למעשר דתנן (מעשרות פ"א מ"ז) יין משירד לבור: **אף פועל אוכל ופטור.** ולא אמרינן הואיל דבאגריה אכיל על כרמו של בעל הבית הוה ליה כמקח ומקח קובעת למעשר אף דבר שלא נגמרה מלאכתו כיון דזבניה אחשביה: **אין הטבל מתחייב.** אפילו מירחו בכרי בשדה:

פני

מסורת הש"ס

א) [קדושין כ: כא. וש"נ], ב) כריתות לה., ג) [ב"ק קיג., כריתות יג:], ד) כריתות לה: גיטין פא., ה) [לקמן נג.], ו) [עי' תוס' כתובות יג: ד"ה כמ"ד], ז) [לקמן פח:], ח) [יומא ס:], ט) [יומא עו.]

◆

תורה אור השלם

1 כִּי תָבֹא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים כְּנַפְשְׁךָ שָׂבְעֶךָ וְאֶל כֶּלְיְךָ לֹא תִתֵּן: דברים כג כה

2 כִּי תָבֹא בְּקָמַת רֵעֶךָ וְקָטַפְתָּ מְלִילֹת בְּיָדֶךָ וְחֶרְמֵשׁ לֹא תָנִיף עַל קָמַת רֵעֶךָ: דברים כג כו

3 שִׁבְעָה שָׁבֻעֹת תִּסְפָּר לָךְ מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ בַּקָּמָה תָּחֵל לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבֻעוֹת: דברים טז ט

4 וַיַּבְעֶר אֵשׁ בַּלַּפִּידִים וַיְשַׁלַּח בְּקָמוֹת פְּלִשְׁתִּים וַיַּבְעֵר מִגָּדִישׁ וְעַד קָמָה וְעַד כֶּרֶם זָיִת: שופטים טו ה

5 בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ וְלֹא יִקְרָא עָלֶיךָ אֶל יְיָ וְהָיָה בְךָ חֵטְא: דברים כד טו

◆

מוסף רש"י

ואל כליך לא תתן. מכאן שלא דברה תורה אלא בשעת הבציר, **בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית.** אבל אם שכרו לעדור ולקשקש אינו אוכל (דברים כג כה). **אין הטבל מתחייב במעשר.** מן התורה, אבל אכילת קבע אסור לאכול מדרבנן (ברכות לה:).